

գիտցած է լաւագոյն ներշնչումով մը Աբեղային հոգեբանութիւնը զարգացնել խոռովիչ, շլացնող եւ հետզհետէ խտացող պատկերներու միջոցաւ: Իսկ եթէ աւելի տկար կ'երեւի Վանահօր հոգեբանութիւնը, որովհետեւ անիկա աւելի ներքնահայեաց խորհուրդով քան արտայայտ բաներով ու շարժումով կը հասունցընէ ինքզինք...

Ազնիւ հանդիսականք, չեմ ուզեր երկարաբան ըլլալ անդրադառնալով երկրորդական տիպարներուն վրայ, բայց չեմ կրնար քանի մը խօսք ըսելէ գրկել ինքզինքս Շանթի լեզուին մասին:

Լեզուներու զարգացման օրէնքը ծանօթ է ձեզի. երկրի մը մէջ, բազմաթիւ գաւառաբարբառներէն մին՝ կուգայ օր մը երբ կը սկսի տիրապետել միւսներուն վրայ եւ ի վերջոյ դառնալ տեսակ մը պաշտօնական լեզու: Ասանկ եղաւ Ֆրանսայի մէջ՝ Իլ տը Ֆրանսի լեզուին համար, այսպէս Գերմանիոյ մէջ՝ Հարաւային գերմաներէնին համար, այսպէս ուրիշ երկիրներու, այսպէս ու Հին հայերէնին ու Նոր հայերէնին համար: Ինչո՞ւ բարբառի մը այս գերակշռութիւնը ուրիշ ցեղակից բարբառներուն վրայ. որովհետեւ առաջինը իր մէջ կը պարունակէ միւսներէն աւելի բան մը եւ իր կազմութիւնը կատարելութեան աւելի յարմար է: Մենք՝ քաղաքական դժբաղդ բաժանմամբ մը ունեցանք արեւելեան եւ արեւմտեան աշխարհաբարբ. գրող մը պարտի ընտրել լաւագոյնը, կամ գոնէ իր նախընտրածը. Շանթ ո՛չ մին ընտրած է եւ ոչ ալ միւսը, երկուքը իրարու խառնելու ճիգ մը ունի ան. եւ ո՛չ միայն այդ՝ հապա եւ կը փոխէ խոնարհման ձեւեր, որովհետեւ գաւառներու մէջ տեղ տեղ այդ ձեւով կ'արտայայտուին:

Եթէ, տիկնայք եւ տեարք, ամէն գրող ըստ կամս նորօրինակ բան մը մտցնէր լեզուին մէջ, ի՞նչ պիտի ըլլար այն ատեն մեր խեղճ հայերէնը: Մենք կը տառապինք լեզուական միօրինակութեան մը պէտքէն ու ահա Շանթը կը ստեղծէ, այո՛, իւրայատուկ, բայց անօրինակ լեզու մը, որ խնամուած է թերեւս, բայց միւս թերիներէն սառն ու նախնական հոտ մըն ալ ունի. ինձ այնպէս կը թուի թէ